

Uredništvo in upraviteljstvo v Ptuju
v gledališkem poslopu.

Stajerc izhaja vsaki drugi petek,
datiran z dne naslednje nedelje.

Dopisi dobrodošli.

Rokopisi se ne vračajo in se morajo
najdalje do ponedeljka pred izdajo do-
tične številke vposlati.

Posamezna številka velja v Ptuju za
celo leto K 1.— s poštnino K 1.20
Za inserate uredništvo in upraviteljstvo
ni odgovorno.

Cena oznanil je za:

1 stran K 32.—, $\frac{1}{2}$ strani K 16.—
 $\frac{1}{4}$ strani K 8.—, $\frac{1}{8}$ strani K 4.—
 $\frac{1}{16}$ strani K 2.—, $\frac{1}{32}$ strani K 1.—
Pri večkratnem oznanilu je cena po-
sebno znižana.

Štajerc.

Štev. 18.

V Ptuju v nedeljo dne 7. septembra 1902.

III. letnik

Ljudsko zborovanje v Središču.

V zadnji številki piše „Slovenski Gospodar“:
„Shod katoliško političnega društva „Sloga“ v Sre-
dišču se je vršil preteklo nedeljo ob ogromni
udeležbi. Zborovalcev je bilo blizu dva tisoč . . .
Navdušenje je bilo velikansko . . .“

To so laži, kakor še jih svet ni doživel! Zakaj
pri zborovanju 24. prejšnega meseca še ni bilo
niti 300 poslušalcev! Čuj in strmi svet, in ti
poslušalci so bili večinoma otroci, dekleta in fanti,
kateri so prišli ravno od večernic, in kateri so šli
k zborovanju, tako, kakor pač gre mladi človek tje,
kjer si misli, da bode kaka veselica. Dragi gospodje
poslanci, povejte nam vendar koliko kmetov je bilo
med temi tri sto poslušalci!

In kar je najboljšo, zbrali so se ti poslušalci,
ker so jih k temu zborovanju duhovniki od vseh
strani prignali, jih mladi kaplani celi teden prej k
temu prigovarjali.

Hofrat Ploj je govoril dolgo, dolgo, a ni pa go-
voril, kakor piše „Gospodar“ „izborno“ in „stvarno“,
temveč govoril je tako, da ga kmetje niso razumeli.

Spomini na vojaško službo.

Marsikaj, kar velja mnogo truda in trpljenja,
ostane človeku ljubo in drago. Vojak n. pr. ni skoraj
nihče rad, toda vsakdo, ki je nosil „suknjo belo in
sabljico prepasano“, se z radostjo spominja na vesele
trenutke, katere je preživel v svojem vojaškem času.
Stari veteranci kakor mladi „urlaubarji“ se mnogo-
krat pogovarjajo o cesarski službi ter modrujejo: „Eh,
v tisto rumenkasto kasarno me sicer ne vleče več
nazaj, pa veselo, prav veselo je bilo vendar v njej.“

Tudi jaz mislim tako. Cela tri leta sem tolkel
črni komis — če namreč nisem imel kaj boljšega —
poskusil bridkosti prostaka (gmajnerja), užival veli-
kanske časti od „frajterja“ do gospoda „firarja“, se
zvišal ko jegulja, kadar se je bilo treba zmuzniti
kaznim prestrogega „hauptmana“ in „ljubil ljubice
tri.“ Pogosto mi je lice samega veselja žarelo in se
oko radosti bliskalo, a večkrat sem tudi v temni

Govoril je na spol hrvaščino, naspol slovenščino, a
„ocvirki“ celega govora pa so bile neštete latinske
besede, da, gospod Ploj, še enkrat povemo: to je bilo
„mrcvarjenje“ v pravem pomenu besede!

No, pa nam povejte kmetje s Središča in oko-
lice, kateri ste se vdeležili tega shoda, ali ni bilo
tako? Povej nam gospod hofrat Ploj, ali si slišal,
kako so se pogovarjali boljši kmetje, kateri so stali
tam zadi, ne pa pri Vaši zborovalni mizi?

Gospod hofrat je tudi navdušeno udrihal po
„Štajercu!“

Čudno pa se nam vendarle zdi, da „Naš Dom“
tega zborovanja ni opisal v celem članku, čudno se
nam zdi, da je pisal v zadnji številki samo to-le:
„Ali čuj in strmi svet! Trg Središče, daleč okoli
po naši slovenski domovini znan po dobrih in trdih
narodnjakih, ima „Štajerčevo“ strančico. Mnogi mladeniči
središki so branili s vsem ognjem nemškutarsko glasilo,
ptujsko „giftno kroto“ . . . Povej nam „Naš Dom“ od-
koder vendarle prihaja ta ogenj?

Mi ti hočemo povedati, da izhaja iz prepričanja,
ker je pametna kmečka mladina že davno sprevidela,
kako jo vodite Vi vsi z Vašimi pokvekami v sloven-

kajhi premišljeval, kako hitro minejo posvetne slad-
kosti muhastega vojaka.

Koga ne oživijo veseli spomini? Komu ne dajo
novih moči zoper vsakdanje trpljenje? Zato pa dragi
bralci junaškega „Štajerca“ poslušajte nekaj mojih
prigodbic iz vojašnice!

Rekruti.

Proti koncu meseca septembra dotičnega leta
postalo je v naši vasi nekega večera zelo živo in
glasno. Žabe v mlaki, kjer je pripravljena voda za
slučaj ognja, so sicer utihnile, namesto njihovega re-
glanja pa so se razlegale po hladnem in meglenem
zraku krepke vojaške pesmi in glasno vriskanje. Naj-
večkrat so se slišali besede:

„Oj zdaj gremo, oj zdaj gremo,
Nazaj nas več ne bo!“

Tuintam je kdo tiho odprl okence in skoz njega
pomolel glavo. Niti opaziti bi ne mogel mirnega po-
slušalca, ako ne bi slišal njegovega vzdihovanja. Pri-

skem jeziku, s vsakim Vašim zborovanjem za nos!

Za gospodom hofratom je govoril znani napredni kmet Zdravec z Loperšič, navdušen prijatelj „Štajerca“. Gospodu Ploju najbrž ni bilo prav, da bi govoril napredni kmet, zato se je držal pri tem govoru tako kislo kakor, da bi bil vse kisle murke v središkem farovžu pojedel. A glej, hofrat je nastopil za Zdravcem in mu je moral pritrditi, da je ta popolnoma prav govoril, rekel je, da bi bilo dobro za dotični stan, ako bi se mogle zahteve Zdravca izpolniti, toda to ne gre, ker je premalo denarja!!! Zakaj pa se ne dajo? — Ne za denarja voljo, temveč, ker ni nobenega, kateri bi jih na pravem mestu državi naznanil!

Ko je zapustil Zdravec govorniški oder, je zaklical samo od kaplana našuntani bajtar Čirič: „Fej „Štajerc“! A glej, — nihče drugi ga pri tej nesramni klerikalni budalosti ni podpiral! Kaj ne gospod hofrat, in Vi gospod kaplan, to je žalostno?

Kmalu potem je nastopil deželni poslanec dohtar Rosina. Prosil je najprvič svoje poslušalce, naj mu odpustijo, da je — hripav! Da bi jih vendar le bil raji prosil odpuščanja, da je v deželnem zboru že več kakor tri leta — mutast!

Toraj z hripavim glasom je govoril ta naš kmečki zastopnik in je rekel med drugim tudi te le besede, besede velikanskega pomena, katere si bomo vsi zapomnili: „Kmet mora svoje težnje povedati poslancem, ker mi poslanci ne moremo poznati sami kmečkih žuljev!“

Da, gospod Rosina, Vi poslanci, kateri ste sami dohtarji in duhovniki, Vi ne morete poznati kmečkih žuljev, to Vam že verjamemo, zato pa si naj voli kmet kmeta za poslanca, ta pa pozna, ne da bi se mu še moralo razlagati, oh — predobro vse kmečke žulje! Sodite sami kmetje, kdo je vodil ta shod! Nihče

plazi se bliže in videl bodeš lep deviški obraz s krasnimi očmi, iz katerih kapljajo solze na hladno, neobčutljivo zemljo. Poslušaj pazno in na tvoje uho dojdejo žalobne besede: „Moj Bog, zakaj so tudi njega vzeli! Kako lahko bi me bil peljal pred oltar! S kakšnim veseljem bi prevzela breme že onemoglim starišem!“

Skrbne mamice pevcev si s predpasniki (furtohi) brišejo mokre oči ter hitijo gledat, če so kokoši dobro zaprte in če je še kaj bele moke doma. Ljubezne botre in tete preiskujejo po omarah škatljice, v katerih imajo shranjene svetle krone, ki bi naj lajšale bodočim vojakom slovo. Tudi očetom je težko v prsih; pa oni prenašajo mirno srčne bolečine, dobro vedoč, da je bramba domovine dolžnost vsakega moža.

Nihče se nocoj ne huduje nad petjem. Še celó strogi oče župan, kateri obesi drugekrat vsak najmanjši nemir žandarjem na nos, se danes nič ne jezi nad „nadležnimi razgrajachi“, saj je zjutraj on sam izročil vsakemu izmed njih, „listek beu“ in

drugi kakor mladi kaplani, župniki, potem pa dohtar in dohtar in drugoč dohtar, pa še gospod dohtar hofrat.

Dohtar Omulec, kateri je bil predsednik tega zborovanja je z milo donečim svojim glasom hvalil dohtarja Rozina, kake zasluge da on ima, kako neumorno deluje, in kako je on zadovoljen z njegovim poslanstvom. Vrana vrani ni nigdar oči izključala! In bode tudi verjel vsaki kmet, da je dohtar zadovoljen s poslancem, kateri je tudi dohtar. Zakaj pa ni postavil dohtar Omulec na zborovanju predloga, da ne vsi tisti kmetje, kateri so zadovoljni s poslanstvom dohtarja Rozina, in kateri hočejo da se on z pet voli, vzdignejo roke? Potem bi dobil od kmetov, čeprav jih je bilo malo navzogotovo pravi odgovor! Prepričani smo, da bi vsi kmetje potisnili obe roki globoko v žep, nobeden bi jih ne bil za Rozina povzdignil.

Tudi horvački poslanec Spinčič je govoril. Poročal je najtopleje „Domovino“. Zakaj le neki „spodarja“ in njegove umazane priloge ne? Sicer je itak vse eno. „Domovina“ je zopet prav klerikalna bodemo videli, ali se bode pri državnih volitvah tako obnašala? Hribar, njen lastnik, potrebuje duhovniških grošev v svoji trgovini, kaj ne, za lepe okrogle groše pa se že splača, da je človek tu in tam — klerikalec! Spinčič je pravil, da se Hrvatom slabi godi, kakor Štajercem. No, za Boga milega, kaj potem iščete med nami gospod Spinčič, idite Vašim ubogim Horvatom pomagat. Štajerce pa pustite v miru!

Vsi govorniki pa so malone soglasno udrili po „Štajercu“ in po naprednem kranjskem „Narodu“. Kaj ne? — „Štajerca“ moramo ubiti „Narod“ pa naj ostane na Kranjskem, potem bode dalo še za naprej po Spodnjem Štajerskem kalni vodi ribariti in s kmeti gospodariti po dohtarskem, po duhovniškem načrtu!!

Dohtar Omulec je proglasil eno resolucijo

„ta listek tako prav, da cesar ga je vzel!“

Le stara Godlarca je mrmrala med dolgo svojo večerno molitvijo: „Hentajte, da bi te rogovileže vendar enkrat ta črni odnesel! Zdaj se derejo, ko bi šli nad Turka, ko pa zagledajo puško, se bodejo jokali kakor ničvredni otroci na svetega Miklavža večer.“

Sitna tercijalka je imela prav. Ko smo 5. oktobra zjutraj stali na velikem dvorišču kasarne, bilo nam je kakor bi nas bil kdo s kropom polil. Hitro so nam razložili in dve uri pozneje nas je stalo kacic najst novincev v veliki sobi. Debelo smo gledali v lezne postelje, trde slamnjače (štrozoke) in v vojaki ki so se smejali naši nerodnosti in nas za noč imeli.

V izbo je prišel mlad poročnik (lajtnant). Znakliče nam v pozdrav: „Kaj se držite tako kislo, kako da bi vam bil maček mlade pojedel? Vi bodeste slabi branitelji cesarja in domovine!“ Po sobi zabučili

jednoglasi sprejeto, a glejte in čujte! vzdignilo se je samo kakih 20 rok in med temi še so vzdignili nekteri kaplani in nekteri pisarji (šribarji) iz hvalevrednega navdušenja za kmečki (?) blagor vsaki obe svoji roki!

Tukaj le čujte kmetje nekega kmeta, kateri pa ni bil „Štajercev“ pristaš, kako je on obsodil to zborovanje:

Rekel je: „Enega nisem razumel, (čuj, čuj hofrat Ploj!), drugi (namreč Rozina) je nekaj kvasil, cesar sam ni razumel, horvaški Spinčič pa misli, da je nam na Štajerskem preveč dobro godi. Sploh pa je bil ta gospod pred zborovanjem pri vinogradu gospoda hofrata, kjer gotovo nista rigulila! Ako bi človek vse to, kar so tukaj govorili ti slovenski poslanci zmetal v rešeto, in bi celo uro to rešeto trosil, bi padlo komaj za en groš plev iz njega!

Toraj govorilo se je malone tri ure — a samo duhovnike, samo za dohtarje. Rezolucije so se pravej kar z zraka (lufta) potegnile, čeprav so bile le 14 dni prej napisane! Kako pošteno mišljenje pa je napolnjevalo te gospode, sodite kmetje sami! Poslanec Rozina je rekel: „Samo tri mesce ne kupujmo cesar pri Nemcih, potem bodejo vsi zmrznili!“ Neki k. slovenski visoki uradnik pa je rekel: „Tako je! Bokot!“ Par kmetov blizu tam se je pogovarjalo eden izmed njih je rekel: „Pa še tam Nemca nadomimo, kadar pride jabolk, živine, vina in drugih izdelkov kupovat, saj nam bodejo dohtarji in pa kmetiki vse te pridelke potem bolj drago plačati! Denarja jim nobenemu ne manjka!“

Rozina je tudi rekel: „Kmetje ne bodite tako strupni, le počakajte, pomoč bo že prišla!“

No, le čakaj kmet, dokler se ti bode koža s telesa potegnila, ker po dohtarskem mnenju gotovo ne čakaš, kakor vsi dohtarji!

Da, dragi kmetje, le čakajte, a, ako ste pametni, časa ne, kakor do prihodnjih deželno zbornih zborovanj! Tedaj pa jim pokažite, da so se vam zastoj

in smeh vojakov. Kako pa je nas začetnike ta slovaški pozdrav potolažil, mislite si lahko sami.

Da bi postala mera naših bridkosti polna, spravil je še nad nekega objokanega, z velikim dišečim kromom (pušeljcom) okinčanega mladeniča. Prijel je v roko eno evetljico in rekel: „Vaša punca (dekle) vam je dala kar celo metlo seboj. Pa take metle so za vašo puščico preslabe, tu potrebujemo ostrih metelj in kmetič.“

V rekrutovem očesu se je zableskovalo par deželnih solz. Ko lajtnant to zapazi, hitro nadaljuje: „Kaj bodete žalovali! Dobička od svoje Micke tako vam ne bode nobenega več: cukercokov, sladkih hrušk in jabolk vam ne more več davati, na ples je tudi ne morete voditi. In ko pridete čez dolga leta domov, bode že stara in grda. Vi menda ne mislite, da bode čakala na vas? Kaj še! Ženske so tako neumne kakor rekruti. Že drevi bo drug kmetič mimo njenega okna, v nedeljo bode ž njim govorila in po zimi bo gostija. Zato pa dečko le pa-

s vsemi temi zbori prilizovali, da jim je med Vami odklenkalo za vselej!

To je toraj žalostni poraz slovenskih kmečkih poslancev v Središču. A vendar pa nas je nekaj jako razveselilo; zapazili smo, da veje napredni duh tudi med starimi in mladimi kmeti v Središču. Vsa čast tem naprednjakom, ker njihova je bodočnost!

Nemščina v domačih šolah.

Ob slovensko-nemških mejah je jako razširjena navada, da dajo slovenski kmetje svoje otroke nemškemu kmetu za delj časa v oskrbo, da se tam naučijo nemškega jezika. Otroki nemških kmetov pa živijo pri slovenskih sosedih delj časa, da se naučijo slovenskega jezika. Ti kmetje so toraj sprevideli kako važno je, da se naroda, katera morata skupaj živeti tudi razumeta.

Toda ta potreba se ni pojavila samo ob mejah, temveč malone po celem Slovenskem. Večinoma vse mesta, vsaj na slovenskem Štajerskem in Koroškem, imajo nemške prebivalce. Kmetje so primorani s temi občevati in naravno je, da se jim je treba naučiti njihovega jezika. Ker pa ti kmetje nimajo nemških sosedov, da bi jim dali v oskrbo svoje otroke, toraj morajo skrbeti za pouk tujega jim jezika na drugi način. To se lahko zgodi s tem, da jih dajo v mestne šole, toraj, da jih puste delj časa živeti v mestih med Nemci. Mestno življenje pa je drago in tako je mogoče samo le najpremožnejšim kmetom, da skrbijo za ta tako važni pouk. Siromaki so toraj od tega izključeni. Kako pa bodem dal sina v mestne šole, ko pa nimam niti toliko denarja, da bi kupil najvažnejše za domače življenje?

Pri tem pouku v mestih, pa še preti na vrh kmečki mladini nevarnost, katera se pač premalo uvažuje. Mladi dečki se nauče ne le tujega jim jezika, temveč nauče se tudi mestnega življenja, mestnih šeg, mestnih navad in žalibog tudi razvad. Tako je poslal

meten bodi! Mestne mamice imajo tudi lepe otroke!“

Po zopetnem krohotanju so rekli gospod „feldvebel“ Kregar, da moramo vsi na hodnik (gank), kjer dobimo cesarsko obleko. Iz sosednih sob so tudi prišli rekruti. Eden je privlekel seboj svoj kovčeg (kofar), ker se je najbrž bal, da bi mu iz njega ušla pečena kokoš, čeravno jej je že pojedel obe nogi in obe perutnici.

In dobili smo res „cesarsko“ obleko. Hm, pa še kakšno! Gospod Kregar so rekli, da je še lepa in skoraj čisto nova in da moramo zato prav skrbno paziti na njo. Mi pa smo žalostno zijali v stare zakrpane suknje, težko obutje, od potu (švica) se bliščeče kape in na franže pri hlačnikih. Nato smo vsi povprek prosili za kaj boljšega. Toda feldvebel ni hotel o tem nič slišati, marveč postal je hud, češ: „Dobra je za vas, dobra, ker še niste pravi vojaki; ko si zasluzite boljše, dobite novo.“

Kaj se če! Preobleči smo se morali, glasno se smejoč jeden drugemu, kajti skoraj vsi smo bili po-